

del Paraguai, i a ell la general extensió per Amèrica el fa pensar en una procedència antillana, però això encara convenç menys essent inconegut, avui, només en aquell mar. L'alternativa, llavors, en un mot tan general és que ja fos portat d'Espanya, per més que també ens priva d'assegurar-ho gens el fet que no s'hagi documentat en el castellà d'Espanya, on roman- gué tan desconegut que l'AcadEsp. encara no el recollia en la seva ed. de 1899.

Els únics indicis d'això són, doncs, el cat. *bagra* i la presència d'un nom igual de peix en àrab hispànic i magrebí. L'almerienc Al-Arbolí, del S. xv, posa el *bágar* en la seva epístola sobre els aliments; Dombay assenyalà el mateix nom en el Marroc, i Lerchundi dóna la forma *págar* en el Rif.³ Aquesta *p-* és reveladora sobre la procedència europea, i la identificació amb el ll. *pagrus* la donen el Dicc. de Gòlius, Lerchundi i Dombay («l'espèce qu'on appelle *pagre* sur les côtes du Midi de la France»). Com que és normal que *p-* passí a *b-* en els manlleus llatins de l'àrab, per més que el ll. *pager* o *pagrum*, ja esmentat per Sant Isidor, designi un peix marí no gaire diferent del pagell (< PAGELLUM dim. llatí de PAGER) i per tant força diferent de la *bagra*, però ja he dit que el *bagre* americà en part ha designat una espècie marina. En definitiva no hi hauria objeccions resoltes a la transmissió de *bagre*, des del mossàrab, d'una banda a la nostra llengua i per l'altra, des d'Andalusia a Amèrica. No és impossible que un nom es perdi en el país d'origen i es conservi, en canvi, en dues àrees laterals i ben separades. De tota manera ens deixa molt es- cèptics la manca de tot testimoni de l'ús en el castellà d'Andalusia, i en el català de les Balears i del País Valencià.⁴

DERIV.: Poden ser-ho de la variant *bàguera* els dos següents. *Bagarella* (DFa. i AlcM), com a nom d'una nansa petita per pescar en el riu, a l'Anoia i Penedès; es pot conjecturar que **bagerera*, com a nom d'una nansa per a *bàgueres* per estar sotmes a la influència indefugible de *bàguera*, invertís la direcció de la dissimilació passant primer a **bagerela* i després s'adaptés a *-ella*, terminació catalana corrent. *Bagerot* «l'espai que els ploms dels filats de pescar ocupen en les rellingues». La forma *begaranell*, que com a nom de peix figura en el doc. de 1418 que citem s. v. *anfós*, es podria pendre com a derivat de *bagra*, però més aviat crec que serà error de lectura per *boga- rauell*, *-vell* (AlcM).

¹ En el llibre *Muestra de la Pesca en Colombia*, Bogotà 1973. Tinc a la vista la que d'allí reproduïen les *Noticias Culturales* de l'Inst. Caro y Cuervo, novembre de 1973, p. 22. — ² Pichardo diu que no se n'agafen a Cuba, però que, encara que ell no l'ha vist, ha sentit anomenar el *baire* a la part oriental de l'illa; ara bé allí es produeix sovint el cas de canviar *gr* darrere vocal en *ir*, tant, que s'hi registren també casos de la ultracorrecció de *ir* en *gr*, com *chagra* en el mateix dicc. de Pichardo. Per a la documentació en les altres repúbliques, veg. R. Lenz, *Dicc. Etim.*, p. 143; Malaret,

Semántica Amer., 108; Friederici, *An. Wb.*, 70; i ja en l'apèndix de Fz. de Oviedo. — ³ Dozy, *Suppl.* I, 101; Simonet, *Glos. Mozár.*, s. v. *págar*. — ⁴ On. Pou en el seu *Tbes. Puer.* de 1575, no registra *bagra* entre els seus noms de peixos i com a traducció catalana i valenciana de PAGER només indica *pagre* (p. 65). En portuguès només veiem *pargo* com a prolongació d'aquest nom llatí, per cert amb una transposició de les consonants que és tan rara en romànic com corrent en els llatinismes de l'hispano-àrab.

BAGUL, més local i recent que BAÛL, 'caixa, cofre de viatger' (que per influència de *taüt* s'aplicà a la caixa de morts): mot d'origen obscur, existent també en cast. *baül*, en francès i en altres llengües germanes; sembla haver-se propagat pertot des del fr. *babut* (que tingué variant *babur*, *-ul*); tenint en compte que la *-b-* d'aquest mot era aspirada, és versemblant que allí fos d'origen germànic, potser d'un fràncic *bebuqd* 'protecció', aplicat al folro de cuiro o la tapa de fusta dels cofres. □ 1.ª doc.: *baül*, 1575, On. Pou «arca coriacea», junt amb *maleta* i *alforjes*, p. 315; *baüls*, inv. valencià de 1614; però *baüt* ja 1461.

Que apareix en un inv. dels béns del Príncep de Viana (i per això suposo que és del Princ.): «3 cestons o *bauts* cuberts de cuyro negre», forma antiga i orientadora per a nosaltres, però que en català aviat quedà arraconada; ¹ veg. AlcM, s. v. *baül*; en canvi en francès *babut* ha estat sempre, de molt, la forma predominant. El mot existeix també en occità modern (*babut*); ² és recent el port. *babú* [S. XVIII, probablement resultant d'un plural *babúes* < *babules*]; l'italià *baùle* és ja més antic i més arrelat, però no apareix tampoc a l'Edat Mitjana [1616], i la terminació vacil- lant de les seves formes dialectals (sic. *bagullu*, *baùllu*, calabr. *baguddu*, *baùddu*, *baùllu*, Rohlf, ARom. VII, 455; cors *bàulju* 'arca' que Giese, WS XIV, 120, recollí a Niolo) inspira la sospita d'estrangerisme, i és probable que Zaccaria tingué raó en creure que *baùle* sigui de procedència hispànica, com sigui que apareix primer en autors espanyolitzants [Buonarroti, Lippi, Salvini, etc.] i notat com a neologisme; és menys probable que hi vagi entrar directament des de França que des de la nostra Península, en part potser des del català, i segurament, almenys en part, des del castellà *baül*, que ja es troba sovint des de 1570, i fins 1527, en la variant *baür*, que ja apareix aquest any; ³ no obstant també en castellà deu venir de França, com afirma Covarrubias (1611): així ens ho garanteix la gran diferència cronològica entre l'aparició del mot al Nord dels Pirineus i la documentació a la Península, on el trobem primer a l'Est que en el Centre i en el Centre abans que a l'Oest.

La recerca etimològica ha estat fins ara de resultats negatius, com constata M-L. (REW, 1008, «*BA-UR 'Koffer', etymon ganz unbekannt»). Wartburg (FEW) llança una suggerència audaç, que no solament és im- possible fonèticament, com ja constata M-L., sinó per- què l'ètimon suposat no té més que una realitat molt